

Viite: Lausuntopyyntö MMM019:00/2020, 29.5.2020

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE ELINTARVIKELAIKSI SEKÄ LA- EIKSI TEVEYDENSUOJELULAIN MUUTTAMISESTA JA SAKON TOIMEENPANOSTA AN- NETUN LAIN 1 §:N MUUTTAMISESTA

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi elintarvikelaiksi sekä laeiksi terveydensuojelulain muuttamisesta ja sakon toimeenpanosta annetun lain 1 § muuttamisesta. Vantaan kaupungin ympäristökeskus esittää luonnoksesta lausuntonaan seuraavaa:

Esitys elintarvikelaiksi

Yleisiä kommentteja:

- Lainsäädäntömuutos tulee vaatimaan elintarvikevalvojilta nykyistä parempaa perehtymistä EU-lainsäädäntöön.
- Ruokaviraston ohjeiden merkitys kasvaa, joten hyvät selkeät ohjeet ovat tarpeen.
- Seuraamusmaksu on tarpeellinen työkalu kehotusten ja pakkokeinojen väliin. Sen käyttö vaatii koulutusta ja linjauksia.
- Vuosivalvontamaksujen käyttöönotto on kannatettava uudistus.
- On hyvä, että valvontaa kehitetään nykyistä toimintaympäristöä paremmin vastaavaksi kohdentamalla sitä erityisesti elintarviketoimintaan elintarvikehuoneistojen sijaan.

Muuntogeenisten raaka-aineiden ilmoitusvelvollisuus on hyvä asia. Valvonta/todentaminen on vaikeaa vähittäismyynnissä tai muussa myöhäisessä ketjun vaiheessa.

Koulutukset toimijoille ovat periaatteessa hyvä asia. Ne eivät kuitenkaan korvaa tarkastustoimintaa, koska usein erityisesti koulutusta tarvitsevat toimijat eivät osallistu koulutustilaisuuksiin. Tällöin

valvonnan oikea kohdentaminen tulee entistä tärkeämmäksi. Lisäksi enemmän tukea tarvitsevia toimijoita tulee ohjeistaa selkeästi. Selkeästä, kirjallisesti jaettavasta materiaalista saattaa olla hyötyä, jos toimija jaksaa sen lukea.

9 § Rekisteröity elintarviketoiminta

Pykälän 4 momentin mukaan toimijan kotikunta käsittelee ilmoituksen myös sellaisen elintarviketoiminnan osalta, jota harjoitetaan virtuaalihuoneistossa eli huoneistossa, jota käytetään ainoastaan elintarvikkeiden myyntiin, välittämiseen tai muuhun käsittelyyn ilman, että elintarvikkeet ovat kyseisessä huoneistossa. Tällaisia virtuaalihuoneistoja olisivat esimerkiksi agentuuritoimintaa harjoittavien elintarvikealan toimijoiden sekä elintarvikkeita internetin tai muun etämyyntivälineen välityksellä myyvien ja markkinoivien elintarvikealan toimijoiden toimitilat.

Miten menetellään tilojen suhteen, josta virtuaalihuoneistojen elintarvikkeet lähtevät? Riittääkö, että rekisteröity elintarvikehuoneisto on palvelun tuottajana, vai pitääkö virtuaalihuoneistot rekisteröidä elintarvikehuoneistopalvelun tiloihin/paikkaan? Valvonnan kohdentaminen elintarviketoimintaan elintarvikehuoneistojen sijaan on hyvä asia.

14 § Omavalvonta

Omavalvontaan liittyvä pykälä on väljä. Se aiheuttaa vaihtelevaa valvontaa eri kunnissa ja vaatii selkeämpiä Ruokaviraston linjauksia. Toimijat kärsivät epätasapuolisesta kohtelusta koko Suomen tasolla.

55 § Kielto ja 57 § Haltuunotto

Kieltoa ja haltuunottoa koskevia kriteereitä on muutettu siten, että edellytyksenä pakkokeinon käyttämiselle ei enää olisi se, että vaaraa ei voida muulla tavoin estää. Kielto voitaisiin määrätä myös siinä tapauksessa, että aiheutuva vaara ei ole vakava, mutta määräystenvastaisuutta ei ole mahdollista poistaa. Muutosehdotus on kannatettava.

62 § Internetsivuston sulkeminen

Esitys mahdollisuudesta toimijan internetsivuston sulkemiseen on kannatettava.

64 § Ruokaviraston päätös hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä

Pykälä tulee kirjata sellaiseen muotoon, että Ruokavirasto voi antaa laajoja alueita koskevia määräyksiä/kieltoja ym. esimerkiksi säteilylaskeumatilanteissa. Viime syksyn säteilyharjoituksessa Ruokavirasto tulkitsi nykyistä pykälää niin, että Ruokavirastolla ei ole toimivaltaa antaa laajaa aluetta koskevaa määräystä/kieltoa. Tällöin jokaisen valvontayksikön tulisi antaa omat määräykset/kiellot, mikä ei ole tarkoituksenmukainen tapa hoitaa asiaa. Terveysturvallisuuslaki mahdollistaa Valviraa antamaan vastaavia, laajoja alueita koskevia määräyksiä/kieltoja:

65 § Markkinoinnin kieltäminen ja oikaisu

Yleensä elintarvike on markkinoilla laajemmin kuin vain yhden elintarvikevalvontayksikön alueella. Ruokavirasto olisi parempi toimivaltainen viranomaisena tähän. Lakiluonnoksen mukaan kunnalle annetaan valta tehdä markkinointikielto. Usein markkinointi on valtakunnallista. Miten toimitaan ketjujen kohdalla? Tai valtakunnallisen markkinoinnin kohdalla? Pitääkö ilmoittaa pääkallopaikalle vai miten? Markkinointi on valtakunnallista toimintaa, ylittää usein kuntarajan. Tällöin on vaikuttavampaa, että Ruokavirasto antaa toimijalle markkinointikiellon.

Perusteluissa vedottiin siihen, että toimijat ovat kokeneet nykyisen lain puitteissa, että ovat epäreilussa asemassa, koska kilpailijoita ei valvota/kielletä lainvastaista markkinointia.

- Tämä ongelma ei ratkea sillä, että annetaan kunnille valta kieltää markkinointi.
- Toimijoiden ilmaisema ongelma epätasapuolisesta kohtelusta johtuu siitä, että kunnan valvojilla ei ole riittävästi resursseja ja osaamista markkinoinnin valvomisesta.
- Ruokavirastossa on paras tieto markkinointilainsäädännöstä ja osaaminen tehdä samassa linjassa kiellot toisiinsa nähden.
- Ruokaviraston tulisi jatkaa markkinointivalvonnan koulutuksen lisäämistä, jotta kuntien viranomaiset oppivat valvomaan ja huomaamaan markkinoinnin lainvastaisuudet. Tällöin ilmoituksia epäilyistä markkinointirikkomuksista tulee Ruokavirastoon enemmän ja valvonta tasapuolistuu.
- Jos markkinoinnin kiello-oikeus annetaan kunnille, joissain kunnissa valvotaan ja kielletään vielä enemmän, ja joissain saa vapaasti markkinoida, jos koulutusta ei lisätä.

66 § Elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu

Rangaistusluonteisella hallinnollisella seuraamusmaksulla pyritään toisaalta ennaltaehkäisemään elintarvikemääräysten vastaista toimintaa ja toisaalta nopeasti ja tehokkaasti estämään sen jatkamisen. Ehdotus on kannatettava, mutta käytäntö vaatii asian selkeää ohjeistamista. Selkeiden ohjeiden

lisäksi myös linjaukset näille maksuille ovat ehdottoman tärkeitä. Lisäksi käytännössä tulee olla mahdollisimman vähän byrokratiaa, jolloin maksua tulee myös käytettyä.

71 § Kunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta vuosittain perittävä valvonnan perusmaksu
Vuosittain alkuvuodesta perittävä perusmaksu on kannatettava ehdotus ja 150 € on sopivan kokoinen maksu. Valvontamaksuista saadut tulot tulee kohdentaa ympäristöterveydenhuollon yksiköille, jotta valvonnan resurssit saadaan vastaamaan paremmin kentän ohjauksen, neuvonnan ja muun valvonnan tarpeisiin.

82 § Petokset/henkilöllisyyden suoja

Ilmoittajan suojeleminen on käytännössä haastavaa. Miten tämä hoidetaan, koska usein petoksen/rikkeen tekijä arvaa ilmoittajan? Tällöin työntekijän työpaikka on vaarassa, vaikka viranomaisen ei toisikaan nimeä toimijan tietoon.

Laki terveydensuojelulain muuttamisesta

50 § Valvonnan perusmaksu

Lakiluonnoksessa esitetään, että kunta voisi jatkossa periä vuosittain valvonnan perusmaksun suunnitelmallisen terveydensuojeluvalvonnan piirissä olevalta toiminnanharjoittajalta. Valvonnan perusmaksua ei perittäisi yksityisiltä elinkeinonharjoittajilta eikä yhdistyksiltä, jotka eivät ole ilmoittautuneet työnantajarekisteriin. Maksua ei perittäisi myöskään pieniltä talousvetoa toimittavilta laitoksilta, joiden toimittaman veden määrä on vähemmän kuin 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai alle 50 henkilön tarpeisiin. Valvonnan perusmaksu perittäisiin vuosittain kalenterivuoden alussa ja sen suuruus olisi 150 euroa. Jos toiminnanharjoittaja tekisi kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ilmoituksen toiminnan loppumisesta, valvonnan perusmaksun periminen päättyisi seuraavan kalenterivuoden alusta.

Vuosittain alkuvuodesta perittävä perusmaksu on kannatettava ehdotus ja 150 € on kooltaan kohtuullinen maksu. Valvontamaksuista saadut tulot tulee kohdentaa ympäristöterveydenhuollon yksiköille, jotta valvonnan resurssit saadaan vastaamaan paremmin kentän ohjauksen, neuvonnan ja muun valvonnan tarpeisiin.

50 a § Terveydensuojeluvalvonnasta perittävät maksut

Toiminnanharjoittajan vaihtumisesta tehtävä ilmoitus on tarkoitettu siirtämään maksullisuuden piiriin. Esitys on kannatettava, koska asian käsittely ei juuri eroa uuden toimijan tai olennaisen muutoksen ilmoituksen käsitte-lystä.

Lakiluonnoksessa esitetään, että ruumiiden kuljettamista koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta annetussa asetuksessa (13/1989) tarkoitetut ruumiin siirrot olisivat jatkossa maksullisuuden piirissä. Lisäksi terveydensuojeluasetuksen 42 §:ssä mainitut haudatun ruumiin siirrot tulisi lisätä maksullisuuden piiriin. Aluehallintoviraston päätös haudatun ruumiin siirrosta on ollut maksullinen jo aikaisemminkin, joten kunnan vastaavat toimenpiteet on hyvä ottaa myös maksullisuuden piiriin.

Muut kommentit

Etävalvonta ja sen maksullisuus tulisi määritellä samoilla kriteereillä elintarvike- ja terveydensuojelulakiin. Lausunnolla olevista esityksistä saa sen käsityksen, että elintarvikevalvonnassa etävalvonnasta voisi periä suoritteperusteisen maksun, mutta terveydensuojeluvalvonnassa etävalvonta kuuluisi vuosittaisen perusmaksun piiriin.

Elintarvike- ja terveydensuojelulakiin on tarpeen lisätä jatkossa kunnan valvontaviranomaisen roolia selkeyttävät säännökset laajojen epidemiatilanteiden ja pandemian edellyttämän elinympäristöön kohdistuvan valvonnan osalta. Kunnan tartuntatautiviranomaisella ei epidemiatilanteessa ole riittäviä resursseja kenttävalvontaan eikä elinkeinonharjoittajien tarvitsemia neuvontapalveluja varten.

Lisätietoja lausunnosta antavat tarvittaessa Kirsi Hiltunen, p. 040 7248590 (terveydensuojelulaki) ja Hanna Sippola, sähköposti p. 050 312 1793 (elintarvikelaki). Sähköpostiosoitteet ovat muotoa etunimi.sukunimi@vantaa.fi.

Kirsi Hiltunen

Kirsi Hiltunen, 1. kaupungineläinlääkäri